

Allò que som, el temps que fuig

JOAN FRANCESC
MIRA

L'amic de joventut del vell general hongarés li havia seduït la dona, l'havia volgut matar un matí en una cacera, havia dubtat, i havia fugit. Però el vell

noble sabia que tornaria, i el va esperar quaranta-dos anys. Torna, sopen a l'enorme sala del castell, i el general li diu: "De nosaltres dos, tu sempre vas ser el més culte, el més diligent, el més virtuós, el més dotat en qualsevol camp... Però en el fons de la teua ànima amagaves un impuls espasmòdic: el desig de ser diferent d'allò que eres. És el turment més cruel que el destí pugua reservar a un home."

L'única manera de suportar la vida, en efecte, és que ens resignem a ser allò que som davant dels nostres ulls i davant dels ulls del món. Cosa que, per a la major part dels ciutadans, sol resultar extremadament difícil. Si no fóra així, la història de la literatura no tindria el més mínim interès. Ni un metge jueu de la Viena dels Habsburg, contemporani del nostre general, hauria fet tants esforços de fantasia per inventar la psicoanàlisi. Ja se sap que una altra part dels ciutadans sí que estan pagats de ser com són, rics, espanyols, de dreta o d'esquerra, és qüestió de psicologia individual o de psicologia col·lectiva. La resta, simplement ens suportem, i ja fem prou. "Ens hem de suportar tal com som, aquest és l'únic secret," recorda el general. "Suportar el nostre caràcter, amb tots els defectes, amb el seu egoisme i la seua cobdícia, que ni l'experiència ni la bona voluntat podran corregir." No és gaire optimista. El llibre es diu *L'última trobada*, i el seu autor, Sándor Marái –un d'aquells escriptors innumbrables que va engendrar l'Imperi d'Àustria-Hongria–,

va nàixer l'any 1900 en una vila hongaresa que després formà part d'Eslovàquia; els anys vint va viure a Alemanya i a França, i el 1948 es va exiliar als Estats Units fugint de la nova dictadura. A l'Hongria comunista els seus llibres van estar molts anys prohibits, el seu nom va quedar en l'oblit absolut, i ell es va suïcidar a Califòrnia el 1989, pocs mesos abans de la caiguda del mur de Berlín. No sé si mai es va acceptar tal com era, però sembla que no. A alguns valencians també ens passa, i no sabem on fugir. Ens hem passat més de mitja vida volent ser diferents de com érem i som, imaginant que hauríem de ser alguna cosa més sòlida i substanciosa, que ens costa molt "suportar el nostre caràcter, amb tots els seus defectes", tal com pensava el vell noble hongarés. Però, fem el que fem, el temps passa i fuig, i si ara no l'aprofitem com cal, qui sap quan podrem fer-ho. Parle de psicologia política, òbviament, o d'al·legories de govern, que també compten.

«ENS HEM PASSAT MÉS DE MITJA VIDA VOLENT SER DIFERENTS DE COM ÉREM I SOM, IMAGINANT QUE HAURÍEM DE SER ALGUNA COSA MÉS SÒLIDA I SUBSTANCIOSA; QUE ENS COSTA MOLT "SUPORTAR EL NOSTRE CARÀCTER, AMB TOTS ELS SEUS DEFECTES", TAL COM PENSAVA EL VELL NOBLE HONGARÉS. PERÒ, FEM EL QUE FEM, EL TEMPS PASSA I FUIG, I SI ARA NO L'APROFITEM COM CAL, QUI SAP QUAN PODREM FER-HO.»

Com en aquells gravats barrocs on por haver-hi una gran calavera coronada de llorer i sobre la corona un rellotge d'arena amb grans ales esteses, perquè la glòria del llorer no és res, i el temps vola com ha volat sempre: *Tempus fugit*. La calavera triomfa damunt d'un llibre de la vida tancat i de dos trompetes de les quals ixen núvols de fum com si foren canons acabats de disparar, i tot el conjunt reposa sobre una descomunal vèrtebra humana que recorda la forma d'una enclusa. Hi ha un fons pacífic de muntanyes, poblets, cases i riu, i en primer terme, al costat de la vèrtebra o enclusa, hi ha escampades per terra les insígnies de la vanitat, una roda de la fortuna, màscares de teatre, un espill, un grapat de monedes, un casc de guerrer amb plomall. Però també un alambí d'alquimista, un tinter i una ploma, un caduceu (emblema del comerç), un llibre gros, dos pinzells: cap activitat no se salva de la inutilitat final, i el lema que hi ha dalt de tot ho confirma: *Exitus acta probat*, el resultat mostra el valor dels fets; és a dir, que res no serveix de res, tot és cendra. L'autor d'aquesta al·legoria de la vanitat la va gravar el 1625 en algun lloc dels Països Baixos, aquell país i temps que sempre hem suposat optimista i feliç com un Rubens o com un Rembrandt jove. Al peu de la composició, perfectament barroca, hi ha la inscripció *Hora fugit, marcescit Honor, Mors imminet atra*, s'escapa el temps, es marceix l'honor, s'acosta ja la negra mort. El gravat formava part d'una exposició que es deia "De l'Amor i la Mort, dibuixos i gravats de la Biblioteca Nacional", que vaig visitar (i anotar) fa alguns anys a Barcelona: abans d'arribar a la mort, hi havia doncs els amors dels herois i dels déus, que n'ocupaven les tres quartes parts. Com hauria de ser en la vida: tres quartes parts d'amor, una de mort. Amb permís del vell noble hongarés, i amb alguns punts d'útil meditació per als nostres governants novells.